

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία Γ΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ευριπίδη, «Ελένη»: Έξοδος, 2η σκηνή στ. 1779-1812

Τίτλος:

«Περί δουλείας»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

Εφαρμογή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Περί δουλείας

Εφαρμογή σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 30/3/2015 έως 3/4/2015 και από 20/4/2015 έως 27/4/2015 (μεσολάβησαν διακοπές).

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κοίμησης

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ευριπίδη, «Ελένη», Έξοδος, 2η σκηνή στ. 1779-1812

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: Ηλεκτρονική τάξη του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κρίνεται απαραίτητο τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με ομαδοσυνεργατικές πρακτικές. Για εξοικονόμηση χρόνου καλό θα ήταν να αξιοποιηθούν ήδη υπάρχουσες ομάδες. Επίσης, ο εκπαιδευτικός καλείται να αποδυθεί τον ρόλο της αυθεντίας και να κινητοποιήσει τους μαθητές προς την αναζήτηση των δεδομένων και τη σύνθεση της γνώσης. Πριν από την έναρξη της εφαρμογής του σεναρίου χρειάζεται να αφιερωθεί χρόνος, προκειμένου οι μαθητές να εξοικειωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό με τα ψηφιακά εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουν στην πορεία. Τέλος, σχετικά με τις υλικοτεχνικές υποδομές, για κάποιες ώρες απαιτείται μόνο ο εξοπλισμός προβολής, ενώ τις υπόλοιπες απαιτείται χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής ή των φορητών υπολογιστών των μαθητών, εφόσον υπάρχει σχετική δυνατότητα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Λαζαρίδου: «Περί δουλείας», Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Ευριπίδη «Ελένη» (Δραματική Ποίηση Γ' Γυμνασίου), 2014.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές μέσα από τη στιχομυθία της [2ης σκηνής της Εξόδου](#) σκιαγραφούν το ήθος των δύο ηρώων και ανιχνεύουν την ανατροπή των στερεοτύπων που υποκρύπτεται. Επισημαίνουν, λοιπόν, το τελευταίο σχόλιο του Ευριπίδη στην «Ελένη» σχετικά με τον θεσμό της δουλείας και στη συνέχεια συσχετίζουν το παράλληλο κείμενο που συνοδεύει την ενότητα με ήδη γνωστά αποσπάσματα του έργου με στόχο να παρουσιάσουν τον ρόλο των δούλων στο συγκεκριμένο έργο. Συνεχίζουν με τη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μελέτη του θεσμού της δουλείας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και εστιάζουν σε μορφές δούλων που ξεχώρισαν με την παρουσία τους. Τέλος, οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ομαδικά τα δικά τους έργα κατά των σύγχρονων μορφών δουλείας, προσεγγίζοντας την τέχνη ως μοχλό αφύπνισης κατά της δουλείας στο παρελθόν και στο παρόν.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το θέατρο, ως καλλιτεχνική εκδήλωση αλλά και ως κοινωνικός θεσμός, εδραιώνεται στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος, καθώς προϋποθέτει τον διάλογο, την ελεύθερη έκφραση και τη συνακόλουθη αντιπαράθεση ιδεών. Μια θεατρική παράσταση δεν αποτελεί μόνο καλλιτεχνικό γεγονός αλλά και μια παιδευτική διαδικασία κοινωνικοπολιτικής στόχευσης (Χουρμουζιάδης, 2000). Οι ήρωες κυρίως της τραγωδίας γίνονται φορείς των κοινωνικών αντιλήψεων των δημιουργών τους, γεγονός που αναδεικνύεται εντονότερα στο έργο του Ευριπίδη: οι ζυμώσεις στον χώρο των ιδεών στην Αθήνα του 5ου αι. π.Χ. αντανακλώνται στο έργο του σε τέτοιο βαθμό, ώστε να χαρακτηριστεί «από σκηνης φιλόσοφος». Ο έντονα ανθρωποκεντρικός του λόγος, επηρεασμένος και από τα κηρύγματα των σοφιστών σχετικά με την ισότητα των ανθρώπων, συγκρούεται με τα στερεότυπα της εποχής και μοιράζει αρετές εξίσου σε άντρες και γυναίκες, σε ευγενείς και ταπεινούς, σε ελεύθερους και δούλους. Ειδικά για τον θεσμό της δουλείας ο Ευριπίδης μέσα από το έργο του τόλμησε να τον επικρίνει ως ξεπερασμένο, ενώ παράλληλα έδειχνε τη συμπάθειά του προς τους δούλους (Ζορμπαλάς, 1987).

Αυτός ο παιδαγωγικός - διαμορφωτικός χαρακτήρας της Τέχνης αξιοποιήθηκε ποικιλοτρόπως στο πέρασμα των αιώνων από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα κάθε κοινωνίας. Σήμερα τα προγράμματα σπουδών στη χώρα μας προβλέπουν τη διδασκαλία της τέχνης μέσα από συγκεκριμένα μαθήματα – μουσική, εικαστικά, θεατρολογία – δίνουν έμφαση στην ερμηνευτική συζήτηση γύρω από τη διάνοια των

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

λογοτεχνικών κειμένων της αρχαίας και της νεότερης λογοτεχνικής παραγωγής, ενώ ο εμπλουτισμός κάθε μαθήματος – όχι μόνο των φιλολογικών – με καλλιτεχνικά έργα θεωρείται επιθυμητή μεθοδολογική προσέγγιση. Από την άλλη, η ευαισθητοποίηση για τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα ως προϋπόθεση για ενεργό δράση σε συνδυασμό με την κριτική αναζήτηση και τη δημιουργική αξιοποίηση της γνώσης αποτελεί βασικό στόχο του εκπαιδευτικού συστήματος ([Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Δημοτικού και Γυμνασίου, 2003](#)). Το συγκεκριμένο σενάριο αξιοποιεί τη δύναμη της Τέχνης, σε μία προσπάθεια να αφυπνίσει τους μαθητές για ένα κοινωνικό ζήτημα, τη δουλειά, που παρά τις μεταλλάξεις μέσα στους αιώνες παραμένει επίκαιρο.

Η πρώτη παιδαγωγική αρχή που διέπει τη συγκεκριμένη ομαδοσυνεργατική μαθησιακή διαδικασία αντλεί από το θεωρητικό πεδίο του [Κοινωνικού Επικοινωνισμού](#), καθώς αντιμετωπίζει τη μάθηση ως προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσα από την υλοποίηση κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon, 2001). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Vygotsky (2008) και στο πλαίσιο της [ζώνης επικείμενης ανάπτυξης](#) κάθε μαθητής μπορεί να οδηγηθεί σε ένα γνωστικό επίπεδο ανώτερο από αυτό που ήδη κατέχει χάρη στην αλληλεπίδραση με τον διδάσκοντα αλλά και τους συμμαθητές του. Κατά συνέπεια, η ομαδοσυνεργατική αποτελεί την ιδανική πρακτική υλοποίησης της μαθησιακής διαδικασίας, παρέχοντας συνεχείς εστίες ανατροφοδότησης στις προσπάθειες κάθε μαθητή. Στο πλαίσιο της ομάδας οι συνεσταλμένοι μαθητές μπορούν να εκφραστούν ευκολότερα χωρίς τον κίνδυνο της έκθεσης στους πολλούς αλλά και χωρίς το άγχος για παρατήρηση ή επίπληξη από τον διδάσκοντα. Επιπλέον, το παιδαγωγικό υπόβαθρο βασίζεται στις [Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού](#) (Kalantzis & Cope, 2008), καθώς οι εργασίες ωθούν τους μαθητές στον μετασχηματισμό και την αναπλαισίωση των νοημάτων και της γνώσης, ενώ παράλληλα επιδιώκουν την εξοικείωση με πολυτροπικά περιβάλλοντα. Τέλος, η τρίτη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αρχή που διέπει το συγκεκριμένο σχέδιο μαθήματος αφορά στην *ανάδειξη των υπάρχουσών ταυτοτήτων* και ταυτόχρονα στην *καλλιέργεια νέων ταυτοτήτων* τόσο για τους μαθητές όσο και για τους διδάσκοντες (Κουτσογιάννης, 2002).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν τη συμβολή των δούλων στη συγκρότηση των κοινωνιών του αρχαίου κόσμου.
- Να ενημερωθούν για τις σύγχρονες μορφές δουλείας.
- Να μελετήσουν παραδείγματα ανθρώπων που με την προσφορά τους ανέτρεψαν το κοινωνικό κατεστημένο.
- Να προβληματιστούν γύρω από τη σκοπιμότητα παραβίασης των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να καλλιεργήσουν μια ενεργή στάση απέναντι σε μεγάλα κοινωνικά ζητήματα.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να συνδέσουν τη μορφή του κειμένου (στιχομυθία) με την εξέλιξη του μύθου.
- Να αναζητήσουν στον λόγο των λογοτεχνικών ηρώων ενδεικτικά στοιχεία του ήθους τους.
- Να ολοκληρώσουν τη γνωριμία τους με το ανατρεπτικό πνεύμα του Ευριπίδη.
- Να προσεγγίσουν την Τέχνη ως φορέα πολιτικών και κοινωνικών μηνυμάτων.
- Να εκφράσουν τον προβληματισμό τους μέσα από δικά τους πολυτροπικά κείμενα.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας, επιχειρηματολογίας και συνεργασίας.
- Να διατυπώσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, κατάλληλο για συγκεκριμένη περίπτωση.
- Να ασκηθούν στη δημιουργική αξιοποίηση ψηφιακών πηγών και στην κατάκτηση της προσωπικής γνώσης.
- Να συνεργαστούν και να συνδημιουργήσουν με τη χρήση κατάλληλων λογισμικών.
- Να αξιοποιήσουν ψηφιακά πολυτροπικά εργαλεία.
- Να προσεγγίσουν τις Νέες Τεχνολογίες ως μαθησιακό περιβάλλον με διευρυμένες δυνατότητες.
- Να εξοικειωθούν με το πρότυπο του ενεργού πολίτη που γνωρίζει τα δικαιώματά του και δραστηριοποιείται για την καθολική ισχύ πανανθρώπινων αξιών.
- Να εξοικειωθούν με την αυτοαξιολόγηση και την αξιολόγηση των εργασιών των συμμαθητών τους.

Διδακτικές πρακτικές

Προτείνονται οι ομάδες εργασίας, ώστε οι μαθητές να αλληλεπιδράσουν, να λάβουν και να δώσουν ανατροφοδότηση και να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, ενώ μέσα από τη συζήτηση να ασκηθούν στην επιχειρηματολογία και στην αξιολόγηση. Οι μαθητές ακολουθούν οδηγίες γραπτές και προφορικές, και παράλληλα ενθαρρύνονται στη διαμόρφωση του δικού τους τρόπου έκφρασης. Αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους, αναζητούν πληροφορίες και οικοδομούν σταδιακά τη δική τους γνώση και στάση απέναντι στον κόσμο. Επιπλέον, με την ανάκληση προηγούμενης γνώσης προχωρούν πιο ομαλά στην οικοδόμηση του νέου γνωστικού σχήματος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ως αφετηρία αξιοποιήθηκε η αναφορά στη [Διεθνή Ημέρα Μνήμης για τα Θύματα της Δουλείας \(25 Μαρτίου\)](#), καθώς συνέπιπτε χρονικά με το διάστημα εφαρμογής του σεναρίου. Έγινε, επίσης, αναφορά και στις άλλες παγκόσμιες ημέρες μνήμης του ΟΗΕ, στην [Παγκόσμια Ημέρα Κοινωνικής Δικαιοσύνης \(20 Φεβρουαρίου\)](#) και στην [Παγκόσμια Ημέρα για την Υπενθύμιση του Δουλεμπορίου και της Κατάργησής του \(23 Αυγούστου\)](#), προκαλώντας μία πρώτη συζήτηση γύρω από τον θεσμό της δουλείας. Το ερώτημα κατά πόσο στη σύγχρονη εποχή υφίσταται το συγκεκριμένο κοινωνικό ζήτημα έθεσε τους μαθητές σε κατάσταση προβληματισμού.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο αξιοποιεί διδακτική ενότητα και εργασία του σχολικού βιβλίου, καθώς η 2η σκηνή της Εξόδου αποτελεί μέρος της διδακτέας ύλης στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας για τη Γ΄ Γυμνασίου. Επιπλέον, δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα για επαναληπτική θεώρηση του κειμένου λίγο πριν από την ολοκλήρωση της μελέτης του. Τέλος, η στοχοθεσία του σεναρίου προεκτείνει τον πέμπτο διδακτικό στόχο που αναφέρεται στο [Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 114-115) για τη συγκεκριμένη ενότητα, ενώ παράλληλα συσχετίζει καταστάσεις της αρχαιότητας με τη σύγχρονη εποχή, στοιχείο που ανταποκρίνεται στα παιδαγωγικά κριτήρια διδασκαλίας του μαθήματος (Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σελ. 8).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η συμβολή των ΤΠΕ στο σχέδιο διδασκαλίας ανιχνεύεται πολλαπλώς: το διαδίκτυο παρέχει το σύνολο των πόρων που αξιοποιούν οι μαθητές, λειτουργεί ως αποθετήριο των εργασιών τους, ενώ τα λογισμικά δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ποικιλία στους τρόπους έκφρασης. Έτσι, οι μαθητές ασκούνται στη διαδικτυακή πλοήγηση, στην κριτική προσέγγιση της πληροφορίας και στην πολυτροπική αναπλαισίωση της γνώσης. Επιπλέον, το διαδίκτυο επιτρέπει στους μαθητές να συντάσσουν από κοινού

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

τα κείμενά τους και να εργάζονται ομαδικά ακόμη και μετά τη λήξη του σχολικού ωραρίου σε εκπαιδευτικό περιβάλλον ελεγχόμενης πρόσβασης, δεχόμενοι τη συνεχή βοήθεια και καθοδήγηση του διδάσκοντος. Από την άποψη αυτή η χρήση των Νέων Τεχνολογιών δεν εμπλουτίζει απλώς την καθημερινότητα της σχολικής πράξης, αλλά καταργεί τα στεγανά του χώρου και του χρόνου της μαθησιακής διαδικασίας (Ράπτης & Ράπτη, 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Δραματική Ποίηση Γ΄ Γυμνασίου, Ευριπίδη «Ελένη»:

[Β΄ Επεισόδιο στ.775-837](#)

[Έξοδος 1779-1812,](#)

[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#)

Αρχαία Ελλάδα – Ο τόπος και οι άνθρωποι:

[Ξενοφών, «Οικονομικός», 7, 4-22 & 35-43](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[12 χρόνια σκλάβος...](#) 2013.Αμερικανική / βρετανική ιστορική, δραματική ταινία
Διάρκεια: 133΄. Σκηνοθεσία: Στιβ ΜακΚουίν. Σενάριο: Τζον Ρίντλεϊ. Μουσική: Χανς Ζίμερ. Παραγωγή: Fox Searchlight Pictures [πηγή: YouTube].

Ιστοσελίδες

[Ανθρώπινα δικαιώματα](#) [πηγή:Wiki].

[Δουλεία](#) [πηγή: Βικιπαίδεια: Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Δούλοι στην αρχαία Αίγυπτο](#) [πηγή: Μηχανή του Χρόνου].

[12 χρόνια σκλάβος](#) [πηγή: Μηχανή του Χρόνου].

[Δούλοι](#) [πηγή: Ελληνική Ιστορία στο διαδίκτυο - Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ιωσήφ, [Δ. 2006: «Σπάρτακος-Ο σκλάβος που κλόνησε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία»](#).

Ιστορικά Θέματα, τ. 57 [πηγή: LivePedia].

[Step2Freedom](#) [πηγή: Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» 18/4/2013].

[Free the slaves](#) [Διεθνής Μη Κυβερνητική Οργάνωση εναντίον των σύγχρονων μορφών δουλείας].

[Εξαλείφοντας τη δουλεία](#) [πηγή: Livedia: Ελληνική Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

-[Η δουλεία στην αρχαιότητα](#)

-[Η δουλεία στο Μεσαίωνα](#).

-[Η δουλεία στη νεότερη εποχή](#) [Ιστοχώρος “Sfrang” του Στυλιανού Φραγκόπουλου].

Τόλιος, [Γ. «Το σύγχρονο δουλεμπόριο»](#). [πηγή: “Protagon.gr” 15-5-2014].

Διδακτική πορεία / στάδια /φάσεις

Το σενάριο ολοκληρώθηκε σε τρεις διακριτές φάσεις. Οι μαθητές χωρίστηκαν από την καθηγήτρια σε ομάδες και ενημερώθηκαν για τη μεθοδολογία της μαθησιακής διαδικασίας. Τα Φύλλα Εργασίας που προβλέπονται για τις δύο πρώτες φάσεις αναρτήθηκαν στην [ηλεκτρονική τάξη](#) του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου. Στο τέλος κάθε φάσης γινόταν αξιολόγηση από τον διδάσκοντα με κριτήρια το βαθμό εμπλοκής καθενός στις ομαδικές εργασίες αλλά και στη συμμετοχή του στην τελική συζήτηση, καθώς και τη συνάφεια και την πληρότητα των ομαδικών εργασιών αλλά και την ποικιλία των πηγών και των εργαλείων που αξιοποιήθηκαν.

Α΄ Φάση: ο θεσμός της δουλείας στην «Ελένη» του Ευριπίδη

Η φάση αυτή ολοκληρώθηκε σε ένα συνεχόμενο δίωρο στο εργαστήριο πληροφορικής. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε τρεις ομάδες, μελέτησαν τους στίχους 1779-1812 και τα σχόλια που τους συνοδεύουν από το [διαδραστικό κείμενο του Ψηφιακού Σχολείου](#). Ακολούθησαν τις οδηγίες του 1ου Φύλλου Εργασίας, το οποίο είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Μελέτησαν κατά ομάδες τις ασκήσεις, κράτησαν σημειώσεις και προετοιμάστηκαν για τη συζήτηση που έγινε στην ολομέλεια. Αρχικά, συνδύασαν τη μορφή του κειμένου (στιχομυθία) με την εξέλιξη της υπόθεσης,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

προσδιορίζοντας και την ταυτότητα των προσώπων. Στη συνέχεια, χαρακτήρισαν τους δύο ήρωες, αιτιολογώντας ποιος είναι ο «θετικός» ήρωας και ποιος ο «αρνητικός». Η άσκηση αυτή αποτυπώθηκε παραστατικά με την αξιοποίηση [εννοιολογικού χάρτη](#), εργασία που έγινε με τη συμμετοχή όλων των μαθητών. Οι μαθητές κλήθηκαν να υποθέσουν ποιος είναι ο ρόλος κάθε προσώπου σύμφωνα με τις στερεότυπες αντιλήψεις της εποχής και, στη συνέχεια, να επιχειρηματολογήσουν για το αν ο Ευριπίδης ακολουθεί αυτές τις αντιλήψεις ή όχι. Με την τελευταία εργασία στράφηκαν στο παράλληλο κείμενο που συνοδεύει τη 2η σκηνή, το μελέτησαν και το συσχέτισαν με τον ρόλο των γυναικών του χορού σε όλη τη διάρκεια του κειμένου, του αγγελιαφόρου [στους στίχους 775-837](#) και του υπηρέτη στη συγκεκριμένη ενότητα. Για εξοικονόμηση χρόνου τα συμπεράσματα αυτής της διαδικασίας διατυπώθηκαν προφορικά με συζήτηση μεταξύ των ομάδων.

Β' Φάση: ο θεσμός της δουλείας ως διαχρονικό ιστορικό-κοινωνικό γεγονός

Για τη Β' Φάση αφιερώθηκαν 3 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής. Οι δέκα μαθητές του τμήματος χωρίστηκαν σε δύο ομάδες και κάθε ομάδα ανέλαβε τη δική της αποστολή ανάλογα με τις εργασίες που τις ανατέθηκαν από το αντίστοιχο Φύλλο Εργασίας και προετοιμάστηκε να παρουσιάσει τα συμπεράσματά της στις άλλες. Για εξοικονόμηση χρόνου στο πλαίσιο κάθε ομάδας δημιουργήθηκαν υποομάδες για καταμερισμό της εργασίας. Οι μαθητές πλοηγήθηκαν σε δοσμένους ψηφιακούς πόρους, παρακινήθηκαν όμως να αναζητήσουν και να εντοπίσουν πρόσθετες πηγές. Στο τέλος κάθε παρουσίασης οι μαθητές της άλλης ομάδας αξιολογούσαν όσα παρακολούθησαν με κριτήριο το σαφές και ολοκληρωμένο περιεχόμενο. Πιο αναλυτικά:

Η πρώτη ομάδα επικεντρώθηκε στον θεσμό της δουλείας σε μεγάλους αρχαίους πολιτισμούς, κυρίως στην αρχαία Ελλάδα, στην αρχαία Αίγυπτο και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Εστίασαν στις πηγές προέλευσης των δούλων, τα χαρακτηριστικά που καθιστούσαν κάποιον άνθρωπο δούλο και τον διαφοροποιούσαν από τους ελεύθερους

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ανθρώπους, τις υποχρεώσεις αλλά και τα πιθανά δικαιώματά τους σύμφωνα με τους νόμους ή το εθιμοτυπικό δίκαιο και, τέλος, τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας. Μελέτησαν τις παρακάτω πηγές:

- [Βικιπαίδεια: Δουλεία στην αρχαία Ελλάδα](#)
- [Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: Δούλοι](#)
- [Ξενοφών, «Οικονομικός», 7, 4-22 & 35-43](#)
- [Ιωσήφ, Δ.: «Σπάρτακος – Ο σκλάβος που κλόνησε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία» Η Μηχανή του Χρόνου](#)
- [“Sfrang”](#): Η δουλεία στην αρχαιότητα

Η άλλη ομάδα παρακολούθησε αρχικά τη διαχρονική εξέλιξη του θεσμού παγκόσμια, την έξαρση του δουλεμπορίου στα χρόνια της αποικιοκρατίας, τους αγώνες για την κατάργηση της δουλείας και την ψήφιση σχετικών κρατικών ή διεθνών συμβάσεων. Στη συνέχεια, αναζήτησε τις νέες μορφές εκμετάλλευσης ανθρώπων από ανθρώπους, τις περιοχές του πλανήτη που παρουσιάζουν τα περισσότερα κρούσματα και τις ενέργειες που γίνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Δόθηκαν ενδεικτικά οι παρακάτω ψηφιακοί πόροι:

- [“Sfrang”](#): Η δουλεία στο Μεσαίωνα, Η δουλεία στη νεότερη εποχή
- [Wiki: Ανθρώπινα δικαιώματα](#)
- [Τόλιος, Γ.: «Το σύγχρονο δουλεμπόριο»](#)
- [“Enet.gr”](#): Step2Freedom
- [Free the slaves](#)
- [“Prisma news”](#): Εξαλείφοντας τη δουλεία

Γ' Φάση (2 ώρες): η' Τέχνη ενάντια στη δουλεία

Έγινε αναδιάταξη των μαθητών και κάθε νέα ομάδα συμπεριέλαβε μέλη από τις δύο προηγούμενες. Στη φάση αυτή δεν προβλέπονται Φύλλα Εργασίας που θα καθοδηγούν τους μαθητές στα καθήκοντά τους. Οι δραστηριότητες ξεκίνησαν στην

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αίθουσα διδασκαλίας με συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με το ποιες μπορεί να ήταν οι αντιδράσεις των θεατών της αρχαίας εποχής, όταν παρακολουθούσαν την «Ελένη» ή και άλλα έργα του Ευριπίδη με παρόμοιο κοινωνικό μήνυμα. Οι μαθητές παρακινήθηκαν να μουν στη θέση των αρχαίων Αθηναίων και να αιτιολογήσουν είτε την ενόχληση είτε την επιδοκίμασία των θεατών, αξιοποιώντας και τις πληροφορίες για τη δουλεία στην αρχαία Ελλάδα, όπως παρουσιάστηκε στην προηγούμενη φάση.

Οι μαθητές την επόμενη ώρα στο εργαστήριο πληροφορικής παρακολούθησαν το τρέιλερ της ταινίας [12 χρόνια σκλάβος](#) και διάβασαν την [αληθινή ιστορία](#) στην οποία βασίζεται η ταινία. Ακολούθησε νέα συζήτηση σχετικά με τη δύναμη και τη συμβολή της τέχνης στην αφύπνιση της κοινής γνώμης για μεγάλα κοινωνικά ζητήματα. Τέλος, οι μαθητές κλήθηκαν να δημιουργήσουν ομαδικά τα δικά τους έργα (ποίημα, τραγούδι, αφήγημα, ζωγραφιά, σκίτσο, κολάζ κ.λπ.) κατά των σύγχρονων μορφών δουλείας. Κάθε ομάδα μπορούσε να ετοιμάσει όσα έργα θέλει και να ασχοληθεί με όποια μορφή δουλείας θέλει, ανάλογα και με όσα παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη φάση. Η διαδικασία ξεκίνησε με ανάρτηση σε [διαδραστική αφίσα](#) των εργασιών που είχαν ήδη ετοιμάσει και μια καταγραφή των απόψεων των μαθητών. Ωστόσο, η απώλεια πολλών διδακτικών ωρών και οι συνεχείς διακοπές στο διαδίκτυο ανέτρεψαν τον αρχικό προγραμματισμό, η δυνατότητα αξιοποίησης του εργαστηρίου δεν ήταν πλέον εφικτή και η επικείμενη σχολική εκδρομή αποσυντόνισε τους μαθητές, με αποτέλεσμα η συγκεκριμένη δραστηριότητα να μην ολοκληρωθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές του αρχικού σχεδιασμού.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1 (κοινό για όλες τις ομάδες)

Ας παρακολουθήσουμε τη συνέχεια της υπόθεσης από το [διαδραστικό κείμενο του Ψηφιακού Σχολείου](#). Αφού διαβάσετε το κείμενο, μελετήστε και τα σχόλια που το συνοδεύουν. Κρατήστε σημειώσεις για κάθε άσκηση και προετοιμαστείτε για τη συζήτηση που θα ακολουθήσει.

1. Ποια είναι τα πρόσωπα που συμμετέχουν στη σκηνή και τι επιδιώκουν; Γιατί ο ποιητής στο σημείο αυτό επιλέγει τη στιχομυθία;
2. Προσπαθήστε να δώσετε όσα περισσότερα χαρακτηριστικά εντοπίζετε για το ήθος των δύο ηρώων. Μπορείτε να αναπαραστήσετε το χαρακτήρα του καθενός με τη χρήση [εννοιολογικού χάρτη](#). Ποιος νομίζετε ότι είναι «ο καλός» και ποιος «ο κακός» της ιστορίας μας;
3. Με βάση τα ερωτήματα και τις πρόσθετες πληροφορίες της ενότητας «ΑΣ ΕΜΒΑΘΥΝΟΥΜΕ» ποιος θα έπρεπε να είναι ο ρόλος κάθε προσώπου; Πιστεύετε πως ο Ευριπίδης παρουσιάζει τους δύο ήρωες σύμφωνα με τις στερεότυπες αντιλήψεις της εποχής, δηλαδή έτσι όπως περίμεναν οι θεατές να τους δουν;
4. Μελετήστε το ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ 1 του Ζορμπαλά που συνοδεύει τη 2η σκηνή και το πρόσθετο που περιέχεται στο διαδραστικό βιβλίο. Πώς μπορούμε να συνδυάσουμε το νόημα αυτών των κειμένων του Ζορμπαλά με τον ρόλο των γυναικών του χορού σε όλη τη διάρκεια του κειμένου, [τα λόγια του αγγελιοφόρου στους στίχους 775-837](#) και του υπηρέτη στη συγκεκριμένη ενότητα;

Σε λίγο αρχίζει η συζήτηση... επιλέξτε τον εκπρόσωπο της ομάδας σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο Εργασίας 2 – Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Αποστολή της ομάδας σας είναι να παρουσιάσει τον θεσμό της δουλείας στους μεγάλους πολιτισμούς της αρχαιότητας, κυρίως στον ελλαδικό χώρο, στην Αίγυπτο και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνετε τους συμμαθητές σας για τις πηγές προέλευσης των δούλων, τα χαρακτηριστικά που καθιστούσαν κάποιον άνθρωπο δούλο και τον διαφοροποιούσαν από τους ελεύθερους ανθρώπους, τις υποχρεώσεις αλλά και τα πιθανά δικαιώματά τους σύμφωνα με τους νόμους ή το εθιμοτυπικό δίκαιο και, τέλος, τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας. Μπορείτε να αναφερθείτε και σε όποιο άλλο σχετικό θέμα θεωρείται σημαντικό. Εμπλουτίστε το υλικό σας με ανάλογες εικόνες. Σας δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για μελέτη του θέματος, αλλά καλό θα ήταν να αναζητήσετε και επιπλέον πηγές:

[Βικιπαίδεια: Δουλεία στην αρχαία Ελλάδα](#)

[Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: Δούλοι](#)

[Ξενοφών, «Οικονομικός», 7, 4-22 & 35-43](#)

[Ιωσήφ, Δ.: «Σπάρτακος-Ο σκλάβος που κλόνησε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία»](#)

[Η Μηχανή του Χρόνου](#)

[“Sfrang”: Η δουλεία στην αρχαιότητα](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο Εργασίας 2 – Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Αποστολή της ομάδας σας είναι να παρουσιάσει τον θεσμό της δουλείας στο πέρασμα των αιώνων. Ετοιμάστε μία παρουσίαση με την οποία θα ενημερώνετε τους συμμαθητές σας :

- Για τις πηγές προέλευσης των δούλων, τη συμβολή τους στη διαμόρφωση της κοινωνίας, την έξαρση του δουλεμπορίου στη νεότερη ιστορία, τις υποχρεώσεις αλλά και τα πιθανά δικαιώματά τους ανάλογα με τις εποχές και τους αγώνες για την κατάργηση της δουλείας.
- Για τις μορφές δουλείας στη σύγχρονη εποχή, δηλαδή για τις νέες μορφές εκμετάλλευσης ανθρώπων από ανθρώπους, τις περιοχές του πλανήτη που παρουσιάζουν τα περισσότερα κρούσματα και τις ενέργειες που γίνονται για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Μπορείτε να αναφερθείτε και σε όποιο άλλο σχετικό θέμα θεωρείται σημαντικό. Εμπλουτίστε το υλικό σας με ανάλογες εικόνες. Σας δίνονται κάποιες ιστοσελίδες για μελέτη του θέματος, αλλά καλό θα ήταν να αναζητήσετε και επιπλέον πηγές:

[Wiki: Ανθρώπινα δικαιώματα](#)

[“Sfrang”](#): [Η δουλεία στο Μεσαίωνα](#), [Η δουλεία στη νεότερη εποχή](#)

[Τόλιος, Γ.:](#) [«Το σύγχρονο δουλεμπόριο»](#).

[“Enet.gr”](#): [Step2Freedom](#)

[Free the slaves](#)

[“Prisma news”](#): [Εξαλείφοντας τη δουλεία](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Μια διευρυμένη εκδοχή του σεναρίου μπορεί να εστιάσει στη μελέτη του συνολικού έργου του Ευριπίδη, προκειμένου να αναδειχτεί η συχνή παρουσία ενάρετων δούλων σε ρόλους που ξεπερνούν την ανάγκη για απλή μεταφορά εξωσκηνικών ειδήσεων. Επίσης, σε μεγάλα τμήματα μαθητών μπορεί να προστεθεί ομάδα που θα αναζητήσει παγκόσμια έργα τέχνης (λογοτεχνικά ή θεατρικά κείμενα, κινηματογραφικές ταινίες, πίνακες ζωγραφικής ή γλυπτά) με θέμα τους τη δουλεία. Τέλος, μέρος του σεναρίου κατάλληλα τροποποιημένο μπορεί να αξιοποιηθεί σε ένα γενικότερο σχέδιο εργασίας (Project) σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Παρά τις αρχικές επιφυλάξεις κατά τη σύνταξη του σεναρίου, οι μαθητές που το υλοποίησαν έδειξαν να κατανοούν σε σημαντικό βαθμό τη συμβολή των δούλων στους μεγάλους πολιτισμούς της αρχαιότητας, μολονότι πρόκειται για βιώματα μιας διαφορετικής κοινωνίας. Το σύνολο των παιδιών χαρακτήρισε ως τεράστια αδικία την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο και εκδήλωσε αισθήματα συμπάθειας για τους δούλους. Ίσως δεν είναι άσχετο το γεγονός πως τα συγκεκριμένα παιδιά προέρχονται από μειονοτικό πληθυσμό, που ζει στις παρυφές του «κυρίαρχου πολιτισμού». Τους συγκλόνησε ωστόσο η επίγνωση της κατάστασης στην εποχή μας και μάλιστα η έκταση που λαμβάνει ακόμη και στον δυτικό κόσμο. Συγκινήθηκαν κυρίως με τα [βίντεο](#) κατά του διακίνησης ανθρώπων (“trafficking”) που εντόπισαν κατά την αναζήτηση και συμμετείχαν με πάθος στη σχετική συζήτηση, η οποία δε σταμάτησε ακόμη κι όταν χτύπησε το κουδούνι. Μάλιστα, αρκετά παιδιά ανέφεραν πως είδαν αρκετές φορές κι εκτός σχολείου τα συγκεκριμένα βίντεο. Επίσης, στη συζήτηση σχετικά με τον ρόλο της τέχνης όλοι οι μαθητές συμφώνησαν ότι είναι στοιχείο που επηρεάζει τη σκέψη των ανθρώπων, ενώ για τον ίδιο τον Ευριπίδη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αποφάνθηκαν ότι οι Αθηναίοι τον μισούσαν, γιατί υποστήριζε τους δούλους κι έτσι τους ξεσήκωνε εναντίον των αφεντικών τους.

Παράγοντας που καθόρισε το σχεδιασμό και την πορεία των δραστηριοτήτων ήταν το δυναμικό του τμήματος. Οι δέκα μαθητές δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν πολλές ομάδες, οπότε το 5ο Φύλλο Εργασίας (Βιογραφίες διάσημων σκλάβων) δεν αξιοποιήθηκε καθόλου. Στις υπόλοιπες εργασίες έγινε μια σύμπτυξη των καθηκόντων και αφαιρέθηκαν τα πιο δύσκολα από τα κείμενα προς μελέτη, προκειμένου οι δύο ομάδες στη Β΄ Φάση να καταφέρουν να συγκροτήσουν μια σαφή εικόνα για το διευρυμένο θέμα τους σε εύλογο χρονικό διάστημα. Επιπλέον, η ελάχιστη εξοικείωσή τους με τη δημιουργία αρχείων παρουσίασης οδήγησε σε επιμήκυνση του απαιτούμενου χρόνου. Σε αρκετές περιπτώσεις, επίσης, ήταν ολοφάνερη η διαδικασία *Αντιγραφής-Επικόλλησης* χωρίς κάποια επεξεργασία του υλικού, γεγονός που σχολιάστηκε κατά την παρουσίαση των εργασιών.

Αντικειμενικά, το περιεχόμενο των παρουσιάσεων ήταν περιορισμένο και φτωχό και σε κάποιες περιπτώσεις η καθηγήτρια έκρινε σκόπιμο να αναφέρει και επιπλέον πληροφορίες. Ωστόσο, για τα συγκεκριμένα παιδιά, που ανταποκρίθηκαν με προθυμία και συνεργάστηκαν σε πολύ καλό κλίμα, το σενάριο αυτό ήταν μια ευκαιρία να προσεγγίσουν τον αρχαίο κόσμο, να καλλιεργήσουν την ευαισθησία τους για τη σύγχρονη πραγματικότητα, να βελτιώσουν την επιχειρηματολογία τους και να εξασκηθούν στη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Με βάση όλα τα παραπάνω μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα πως οι βασικοί στόχοι του σεναρίου έχουν επιτευχθεί.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Foulin, J. & S. Mouchon, 2001. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jaques, D. 2001. *Μάθηση σε ομάδες*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Kalantzis, M. & B. Core. 2008. *Οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*
<http://neamathisi.com/learning-by-design/lbd-principles> [30/9/2014].

Vygotsky, L. 2008. *Γλώσσα και Σκέψη*. Αθήνα: Γνώση.

[Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Δημοτικού και Γυμνασίου, 2003](#). ΦΕΚ 303, τ. Β', 13/03/2003.

Ζορπαλάς, Σ. 1987. *Ο ουμανισμός στο έργο του Ευριπίδη*. Αθήνα: Παπαδήμας.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf [30/9/2014].

Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας – Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα.

Χουρμουζιάδης, Ν. 2000. «Το θέατρο στην αρχαία Αθήνα». *Ιστορικά της «Ελευθεροτυπίας»*. τ. 25. 6 Απριλίου 2000.